sluoksnyje rastos 2 sidabrinės Kristinos Vazos laikų monetos netiesiogiai patvirtina, kad kiemas išgrįstas XVII a. antrojoje pusėje.

Vladimiras Grišinas

Research on the Augustinian monastery in Videniškiai, 1996

In 1996 in the Augustinian monastery in Videniškiai (Molėtai district) a research produced a stone paving from the 17th century. The paving was noted at the entrance into the monastery cellar.

Algirdas Juknevičius

Kasinėjimai Akademijoje, buvusios Šv. Povilo bažnyčios vietoje

1996 m. Akademijoje (Kėdainių raj.) KėKM kasinėta buvusios Šv. Povilo bažnyčios vieta. Kasinėjimų tikslas buvo atkasti 1913 m. pastatytos ir 1963 m. nugriautos bažnyčios pamatus, patikrinti jų techninę būklę ir paruošti pamatus konservavimo darbams.

Neogotikinė Šv. Povilo bažnyčia stovėjo R Akademijos gyvenvietės pakraštyje netoli pagrindinio Kėdainių–Šeduvos kelio ir dviejų nuo jo atsišakojančių vieškelių. Vienas jų (dabartinė Stoties g.) veda į Akademijos geležinkelio stotį, kitas – Rudzinsko gatve į Gėlainių kapines.

1963 m. tuometinės valdžios įsakymu sveika ir geros būklės, tačiau neveikianti bažnyčia buvo susprogdinta iki pamatų. Jos vieta išlyginta, apsodinta medžiais, apsėta žole.

Šv. Povilo bažnyčia pastatyta XX a. pradžioje. 1910 m. jos vietoje pradėta statyti rusų stačiatikių cerkvę, 1915 m. ji dar nebuvo užbaigta. Nuo 1915 m. iki 1924 m. cerkvė stovėjo tuščia ir apleista. 1924–1925 m. cerkvė buvo perstatyta į katalikų bažnyčią: paaukštinta pagrindinė buvusios cerkvės dalis, pastatyti du smailūs varpinės bokštai. Perstatytas pastatas įgavo neogotikinį stilių ir buvo pašventintas, suteikiant jam Šv. Povilo vardą.

Bažnyčia veikė iki 1949 m., kada joje įsikūrė muziejus; vėliau bažnyčios pastatas paverstas sandėliu.

Bažnyčios pamatus pradėta atkasti nuo altorinės R pusės. Penkiakampė apsida atkasta 40–60 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Nustačius, jog kultūrinį sluoksnį sudaro paskleistos griuvenos ir niveliaciniai žemių sluoksniai, bažnyčios pamatai buvo visiškai atkasti. Iš viso atkastas 440 m^2 dydžio plotas.

Nustatyta, jog stačiatikių cerkvė stovėjo ant ariamo lauko. Pamatai mūryti į iškastas tranšėjas, kurių kontūrai buvo pažymėti mediniais kuoliukais. Pamatai – iš stambių ir pusiau nuskeltų lauko riedulių. Rieduliai tvarkingai sudėti eilėmis ir surišti tvirtu kalkių skiediniu. Pamatų kampuose sudėti stambūs rieduliai. Apatiniai akmenys remiasi į kietą moreninį priemolį ir yra 1,4–1,5 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus.

Pamatai nevienodos būklės. Kvadratiniai 7,77x7,77 m dydžio varpinės bokšto pamatai yra 1,01–1,61 m storio. Pagrindinės dalies abiejų šoninių paplatėjimų, vadinamųjų kryžmų, pamatai ir penkiakampė apsida – 84–87 cm storio. Pamatai stačiakampio plano, 25,49x15,3 m dydžio. Jie yra ašinės kompozicijos: pagrindinė dalis, penkiakampė apsida ir kvadratinis bokštas. Pagrindinė pamatų dalis su penkiakampe apsida ir dviem šoninėmis kryžmomis jungiasi į graikišką kryžių. Taigi pamatai būdingi „rusiškam cerkvių stiliui".

Prie Š pamatų kryžmos šliejasi neaiškios paskirties 5,25x4,7 m dydžio pamatas. Nustatyta, jog šis pamatas mūrytas kartu su cerkvės pamatais. Statybai jis nebuvo panaudotas. Spėjama, kad pamatas taikytas ūkinės paskirties priestatui, bet jo pagrįstai atsisakyta, nes priestatas būtų subjaurojęs grakščią pastato kompoziciją.

Prie presbiterijos, Š ir P pusėse, sumūryti dviejų nedidelių zakristijų pamatai. Stačiatikių cerkvėse zakristijos tradiciškai yra už „ikonostato", o katalikų bažnyčiose – presbiterijoje, pagrindinio altoriaus šonuose.

1924–1925 m. perstatant cerkvę į katalikų bažnyčią, jos pamatai buvo pakelti per 1,8–2 m nuo šventoriaus. P pagrindinės dalies kryžmoje įrengtas stačiakampis 4,5x2,1 m dydžio ir apie 2,6 m aukščio rūsys. Į rūsį buvo patenkama iš P zakristijos.

Bažnyčios griuvenų sluoksniuose aptikti du radiniai – geležinė varpo šerdis ir nedidelis interjero puošybos fragmentas. Jis pagamintas iš smiltainio ir glazūruotas. Fragmente išliko pavaizduotos žmogaus kojos.

Pamatų viduje ir išorėje aptiktas nestoras 30–50 cm griuvenų sluoksnis liudija, kad bažnyčia buvo „nušluota" labai švariai.

Atkasti pamatai buvo kruopščiai nuvalyti, tinkamai sutvarkyti ir paruošti konservavimui.

Algirdas Juknevičius

Excavations in Akademija, the site of the former St. Paul's church

In 1996 in Akademija (Kėdainiai district) KME surveyed a total area of 440 m², where the team brought to light the foundations of neogothic brick church. St. Paul's church was built in 1963 and destroyed in 1963.

Rimvydas Laužikas

Žvalgomieji tyrinėjimai Tauragnų Šv. Jurgio bažnyčios vietoje

1997 m. buvo atlikti žvalgomieji kasinėjimai Tauragnų (Utenos raj.) buvusių bažnyčių vietoje. Tauragnai nuo XIII a. buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio dvaras. 1387 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila savo privilegija jį padovanojo Vilniaus vyskupui. XIV a. pabaigoje netoliese esančiame Taurapilyje greičiausiai buvo pastatyta pirmoji bažnyčia. Po Livonijos ordino antpuolio XV a. pradžioje ji perkelta į miestelį, dabartinę vietą. Žinoma, kad šventovė perstatyta 1585, 1649, 1738 ir 1874 m. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, ji sudegė. Kasinėjimai buvo atlikti paskutinės bažnyčios pamatų vietoje. Tikslas: aptikti XV–XVI a. pastatų likučius ir patikslinti rašytinių šaltinių žinias apie XVII–XVIII a. kulto statinius.

Iš viso ištirtas 49 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio storis siekė 1,3–1,5 m. Aptikta 18 gerai išlikusių ir apardytų bei 11 (?) visiškai suardytų XV–XVII a. kapų. Bene įdomiausias kapas Nr. 1, datuojamas XVI–XVII a. Iš skeleto ir radinių nustatyta, kad tai apie 5–6 metų amžiaus mergaitė, pa-